

Životné prostredie

REVUE PRE TEÓRIU A STAROSTLIVOSŤ O ŽIVOTNÉ PROSTREDIE

ROČNÍK 54

3/2020

Scénické krajiny – umelecký alebo odborný pojem

Kochať sa krásou svojho okolia je odvekou potrebou človeka. Nad výtvarmi prírody aj človeka usporiadanými do neobvyklého súladu sa myseľ vždy zastavovala. Krásne veci človek tvoril alebo si ich prinášal domov, aby pohľadom na ne mohol potešiť svoju dušu. Krajinu, ktorú zazrel tam niekde vonku, si síce do obydľia zaniest' nemôže, ale jej obraz mu zostáva dlho v myslí. Ak si ju chcel zachovať čo najdlhšie, vytváral si jej obraz. Potešenie z pohľadu na krásnu sceneriu si tak mohol dopriať dlhšie aj opakovane, a to už podľa svojej vlastnej vôle.

Emocionálny dopad krásnej vonkajšej scenerie je známy oddávna. Možno už najstarší hominidi vychádzali na vyvýšené miesta a v prestávkach medzi zabezpečovaním života svojho a svojich blízkych sa tešili pohľadom na svet. Snáď práve prvé sväté miesta ľudí boli krásnymi kútmi prírody. Ako šiel čas, človek sa pustil do skrášľovania prírody vlastnými silami. A opäť pre svoje najsvätejšie miesta vyberal miesta impozantné, zďaleka viditeľné. V rovinách, kde takých miest nebolo, pomáhal prírode budovaním umelých vyvýšení, korunovaných chrámami všetkých náboženstiev. Túžby zdramatizovať svoje horizonty sa ujali architekti a je to tak dodnes. Pyramídy, chrámy, katedrály, minarety, veže aj mrakodrapy sú záchytnými bodmi pohľadu človeka do krajiny všade tam, kde sa netýčia štíty, či nedvíhajú aspoň kopce. Až potom nastupujú na miesto umelci všetkých žánrov, aby krásu panorámy, výrezu či zákutia zaznamenali a preniesli pre potešenie ďalším ľuďom.

Krásy krajiny, scenerií a panorámy sa ujala aj veda a prax, technika a technológie. Tie posledné dali človeku no rúk nástroje, ako svoje okolie meniť. Či preváži užitočnosť nad krásou, či naopak sa tiež od nepamäti spája s rozhodovaním. Dejiny ľudstva sprevádzajú skúsenosti, že nie vždy sa podarilo nájsť rozumné riešenie, prijateľný kompromis. Veda tak skúma, čo vlastne sa človeku na krajine páči, čo je onou krásou, čiže scénickou krajinou, ako túto krásu zmerať a hodnotiť, ako tieto hodnoty premietnuť do rozhodovania.

Súčasná kultúrna krajina ma 4 štruktúry: prírodnú, ekonomickú (land use), humánnu (záujmy a limity) a spirituálnu (duchovnú). Každá má svoju scénickú (estetickú) stránku. Všetky sú v rôznych formách interakcie, žiadna nemôže existovať bez ostatných, ak sa nenachádzame v absolútnej divočine. Viditeľná je však iba časť z tohto komplikovaného systému. Ľudský zrak registruje iba reliéf a všetko, čo je nad ním. To ostatné sa človek dozvie z ďalších dátových zdrojov. V myslí človeka sa tak vytvára obraz danej krajiny. Práve tie dodatočné neviditeľné fakty dávajú územiu neopakovateľný „génus loci“. Tak často skúmaný krajinný ráz, ak sa opiera o to viditeľné, poskytuje iba hollú skutočnosť, zatiaľ čo „génus loci“ navodí náladu, bezpodmienečne podporenú znalosťami, pocitmi a romantikou. Dobrá nálada má všestranné pozitívne dopady na jednotlivca i na celú spoločnosť. Vypláti sa teda hľadať, nachádzať, sprístupňovať či budovať a všestranne dokumentovať miesta výhľadu na scénickú krajinu, ktorá poteší dušu človeka. Sú to dobre investované prostriedky, ktoré sa vyplatia každej spoločnosti.

Jaromír Kolejka

Obsah

A. Salašová: Vizualne hodnotenie krajiny v kontexte ochrany krajinného rázu.....	131
J. Kolejka: Scénické krajiny – a co ty ostatní?.....	142
M. Verešová, J. Supuka: Kultúrne a vizuálne hodnoty vinohradníckej krajiny.....	148
A. Tóth: Drobná sakrálna architektúra v scénickej a kultúrnej krajine.....	159
A. Salašová, L. Trpáková: Komponované krajiny Českej republiky a jejich formování.....	166
J. Lieskovský, T. Rusňák, P. Gašparovičová: Využitie geolokalizovaných fotografií pri hodnotení atraktivity krajiny.....	178

Kontakty

P. Šimek, J. Štefl: Management městské zeleně – systémové postupy a nástroje plánování.....	183
---	-----

The Environment

REVUE FOR THEORY AND CARE OF THE ENVIRONMENT

VOLUME 54

3/2020

Scenic Landscapes – artistic or special term

Enjoying the beauty of his surroundings is an age-old human need, but the mind can never fully grasp the wondrous creations of nature and man's arrangement, combined in such unusual harmony. Man pleased his soul when he saw beautiful things which created such an impression on him, and although he could not transport the landscape he saw with him, its image always remained in his mind. When man wanted to envisage this beauty as long as possible, he produced a replica in picture form. He was then able to indulge in the pleasure of looking at the beautiful scenery repeatedly, and for as long as he wanted, according to his own will.

The emotional impact of a beautiful outdoor scene has been known for eons. Perhaps the oldest hominides went to elevated places and enjoyed their view of the world during the breaks between securing their own and relatives lives. Perhaps the first holy places of the people were taken from the beautiful coves in nature, but as time went on, man set out to enhance nature in his own image. And again, for his holiest places, he chose the scenes that he found so impressive and clearly visible from afar. In the plains, where there were no such places, man helped nature build artificial ridges of crowned temples of all religions. The desire to dramatise their horizons was made by architects, and this remains a feature of man's creativity today. Pyramids, temples, cathedrals, towers, minarets and skyscrapers are the focal points of man's view of the landscape wherever there are no gables or hills. Only then do they delight in artists of all genres recording and transforming the splendour of the panorama and designing the hidden nooks for every man's pleasure.

Science and practice, technique and technology have also taken on the beauties of the landscape, scenery and panorama. Technique gave man the technologies to change his surroundings. Does utility outweigh beauty or vice versa? This question has been associated with decision-making since time immemorial. The history of mankind is accompanied by the experience that it is not always possible to find a well-advised solution, although compromise answers have been proposed. Science therefore examines what one loves in earth's nature, it investigates that beautiful scenic landscape and determines how to evaluate this beauty and then reflect its values in decision-making.

The current cultural landscape has 4 structures: its natural structure, its economic land use, human interests and limits and its spirituality. Each has its own aesthetic scenic value but each one constructs different forms of interaction, and none can exist without the others except in absolute wilderness. However, only part of this complex system is visible. The human eye registers only the relief and everything above it. It then gathers the rest from other data sources. This combination creates an indelible image of the landscape in the human mind, with the additional invisible facts giving the territory its unique "genus loci". Moreover, our frequently researched landscape character provides only bare reality when based solely on its visible attributes, whereas "genus loci" evokes a mood, unconditionally supported by knowledge, feeling and romance. This mood has all-round positive effects on the individual and on society as a whole. It is therefore most worthwhile searching for, finding and then making accessible or building and comprehensively documenting appropriate viewing and outlook-points for the scenic landscape that pleases the human soul. These are well-invested funds that repay dividends to every society.

Contents

A. Salašová: Visual Landscape Assessment in the Context of Landscape Character Protection.....	131
J. Kolečka: Scenic Landscapes – And What about the Others?.....	142
M. Verešová, J. Supuka: Cultural and Visual Values of Vineyard Landscape	148
A. Tóth: Small Sacred Architecture in Scenic and Cultural Landscapes.....	159
A. Salašová, L. Trpáková: Designed Landscapes of the Czech Republic and their Formation.....	166
J. Lieskovský, T. Rusňák, P. Gašparovičová: Use of Geo-Located Images for Evaluation of Landscape Attractivity.....	178

Contacts

P. Šimek, J. Štefl: Urban Greenery Management – System Procedures and Planning Tools.....	183
---	-----

Jaromír Kolečka